

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

VI. De Matrimonij quoad thorum & habitationem Dissolutione temporanea.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62672)

tentia divortii cesset, ad matrimonii instaurationem agenti dicta exceptio non obstat.

Neque contrarium persuadent allata argumenta. Primum; quia, si vim haberet, neque officio iudicis cogi conjuges possent ad reconciliationem, ut vult *cit. Sanchez n. 32.* Unde *cit. can.* intelligendus est de retractatione ex iisdem causis: non de ea, quæ fit ex causa nova, juris, quod ad divortium habuit innocens, novam declarationem exigente. Unde etiam corrumpit alterum; quia, licet rei iudicatae exceptio agenti obstat, quò minus sententiam in dubium valeat revocare: non tamen obstat agere volenti ob novam causam, & exigenti novam declarationem juris ex adulterio quaesiti.

Postremum; quia etiam adulterium posterius injuriosum est conjugi dimisso; cum sententia divortii tantum eximat ab obligatione reddendi debiti & cohabitationis: non autem, ne aliis copuletur; secus enim matrimonii instauratio peti non posset contra eum, qui ob notorium conjugis adulterium divertit propria auctoritate; cum enim sententia declaratoria tantum sit juris, innocenti conjugi ex alterius adulterio competentis, non plus licebit contra eum, qui propria, quam contra eum, qui iudicialis sententia auctoritate divertit.

ARTICULUS VI.

De Matrimonii quoad thorum & habitationem Dis- solutione Temporanea.

SUMMARIUM.

91. *Conjugis fornicatio causa Divortii perpetua est.*

92. *Per se & ex natura matrimonii: Temporanei causa sunt I. illius heresis:*
94. *Quæ neque cum alterius conjugio heresi,*
95. *Neque cum ejus fornicatione compensatur.*
96. *II. Periculum grave peccandi:*
97. *Quamdiu id durat.*
98. *III. Conjugis sevitia.*
99. *IV. Valde molesta cum eo habitatio.*
100. *Non etiam verberatio mariti:*
101. *Nisi ea excessiva,*
102. *Et in futurum timenda sit.*
103. *Viro ob uxoris sevitiam divortium aliqui negant:*
104. *Alii & melius concedunt.*
105. *Divortium exigit iudicis Ecclesiastici sententiam:*
106. *Quæ larâ neque conjugii salvo,*
107. *Neque etiam innocenti licitus est ingressus Religionis:*
108. *Nisi sententia absoluta & perpetua sit,*
109. *Post eam, cessante sevitia, matrimonii redintegratio non semper fit:*
110. *Nisi sevitia vacârit culpâ.*
111. *V. Lepra aliisque morbus contagiosus.*

Percelebris inter DD. Orthodoxos & nostri temporis Sectarios controversia est, an præter fornicationem sive adulterium conjugis alia quoque iustæ causæ Divortii sint: cui ansam præbuit sententia Servatoris nostri, machari asserentis eum, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ causâ fornicationis, *Matth. cap. 5. v. 32. & cap. 19. v. 9.* ex quibus, conjuges ob unius lepram aliamve infirmitatem quoad thorum & cohabitationem non separandos, desumpsit & Bagonensi Episcopo rescripsit Alexander III. 91.

C c c

s. Quo-

c. Quoniam 2. de Conjugio leprof.

Sed Catholica & à S. Synodo Tridentina Sess. 24. definita Veritas est, divortii causam unicam non esse, ut patet ejus S. Synodi Canone VIII. cujus tenor est, *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad iborum seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse, decernit, Anathema sit, cujus definitionis cum c. Quoniam cit. & recitatis Christi verbis plures conciliationes afferunt DD.*

92. Mihi præ aliis placent duæ. Una Bellarmini Lib. 1. de Matr. cap. 14. Maldonati in Matth. cap. 5. v. 32. & Valentia Controvers. Lib. unicò, de Indissolubilitate Matrim. cap. 6. asserentium, causam divortii, quæ ex ipsa natura conjugii oriatur, unicam esse fornicationem; quia ex omnibus causis, ob quas divortium permitti solet, fidei conjugali & matrimonii substantiæ ipsa sola adversatur; aliæ enim causæ v.g. sævitia aut periculum animæ, aliunde quàm ex natura conjugii oriuntur, & personas etiam non conjugatas separandi justam causam præbent. Altera eorundem Bellarmini §. Secunda, Maldonati l. cit. & Petr. Ledesma de Matrim. q. 62. art. 5. dicentium, adulterum per se esse unicam causam divortii perpetui & absoluti; tale enim & verum divortium Jure duntaxat est, quod perpetuæ dissensionis constituendæ animò fit, l. Divortium 3. ff. de Divortis; ob reliquas enim causas merè per accidens, & non perpetuè atque absolutè, sed tantùm, quamdiu earum aliqua v.g. sævitia aut lepra durat, divortium Ecclesia permittit; quæ expositio valde conformis est Tridentini can. cit. ob plures causas divortium, Ad certum incertumve tempus, non perpetuè permillum, definitis.

In specie autem hujusmodi divortii causæ sunt Primò Hæresis, multòque magis Apostasia à Fide, c. De illa 6. c. Quòd 7. in fine: imò hæc, tanquam spiritualis fornicatio, arg. can. Idolatria 5. can. Non solum 6. Sc. 28. q. 1. aliquando justa causa divortii perpetui est, juxta c. De illa cit. V. fin. & c. fin. de Convers. conjug. ad quam Rubr. hæc de re est actum à n. 34.

Dubium tamen hoc loco est, an, sicut adulterii carnalis, sic & spiritualis five hæreseos crimina quoad divortium compensentur. Ratio dubitandi est; quòd utriusque conjugis in hæresi lapsi delicta paria sint; paria autè delicta mutuà compensatione tollantur, l. fin. C. de Compensat. præsertim in matrimonii ac divortii, c. Intelleximus 6. c. fin. de Adult. & Supr. & l. Viro atque uxore 31. ff. Solutio matrim. Verùm hoc solummodo procedit, quatenus pecuniariter interest, l. Si ambo 10. §. 2. ff. de Compensat. & l. Si duo 36. ff. de Dolo, ubi duo, dolo malò se invicem decipientes, de dolo invicem non agunt: & cum delicti pena directè & principaliter imposita est in favorem alterius, Petr. Barbosa in l. Post dotem 40. ff. Solutio matrim. n. 5. Gonzalez in c. Intelleximus cit. n. 1. & Bruneman. in l. Si ambo cit. n. 4. pena autem divortii & privationis juris exigendi debitum conjugale, c. De illa & c. Quòd cit. hæresis imposita directè & principaliter non conjugis innocentis, sed publicum Ecclesiæ & Religionis Catholicæ favorem spectat; cum ob injuriam & violationem fidei, non conjugis, sed Deo data, illatam Jure proposita sit.

Quare, compensatione omnino exclusâ, proposita dubitatio cum Sanchez Lib. 10. de Matr. disp. 16. n. 4. Pontio Lib. 9. de Matrim. cap. 21. n. 6. Palao Trañ. 28. disp. 3. p. 6. §. 5. & n. 8. & Perez Disp. 57. de

37. de Matrim. f. 3. à n. 1. resolvenda est ope distinctionis; vel enim Ecclesiæ iudiciò hæreseos criminis uterque, vel alter solus est condemnatus? Si prius: ab altero divertere uterque, alterò invitò, potest: donec mutuo consensu pristinum conjugii statum & amicitiam uterque restitueret; quia perpetui divortii causa ex parte utriusque reperitur, cum; quia conjux à debito fidelitatis & obsequii conjugalis exhibendi hæretico condemnato omnino est absolutus, c. fin. de Hæretic. in 6. tum verò; quia hæreseos sententiã Ecclesiæ iudiciò latã ei, qui in hæresin nondum lapsus est, libera facultas conceditur transeundi ad Religionem, c. fin. de Convers. conjug. manifestò argumentò, hæreticum condemnatum iure conjugali perpetuò privatam; ut id quocunque casu, ac proinde etiam alterò in hæresin lapsò, non recuperet; quòd id recuperari ullo iure expressum non reperitur: & jus semel extinctum non reviviscat, l. In tantum 6. §. 3. ff. de Rev. Divis. §. 1. Inter stipulantem 83. §. 5. ff. de V. O. Anchoran. Consil. 494. n. 13. & Tuschus Practic. V. Actio, concl. 116. n. 3. Si posterius: is, qui Ecclesiæ iudiciò condemnatus non est, à condemnato divertere potest, eique reconciliari non tenetur, ob allatam rationem. Contrà condemnatus etiam, postquam respicit, ab eo, qui hæreseos condemnatus non est, divertere non potest, nisi ad tempus, quò in hæresi perseverat: ei verò respicienti reconciliari tenetur. Ratio est; quia hæresis, cujus quis Ecclesiæ iudiciò condemnatus nondum est, divortii ad tempus tantum, quò is, in hæresi perseverat, non perpetui sufficiens causa est, c. Quando cit. Cujus discriminis ea ratio est; quòd hæresis ante sententiam divortii causa tantum sit ratione periculi perversionis: quòd cum, hæreticò respicien-

te, cesset, etiam divortium cessabit: post sententiam autem est pœna, ei propter hæresin perpetuò inflicta, c. fin. cit. Castro Lib. 2. de Hæret. punit. cap. 7. Henriquez Lib. 11. cap. 17. n. 6. & Valentia cit. cap. 6.

Dubium secundò est, an quoad divortium adulterii carnalis & spiritualis si-
 95.
 ve hæresis erimina compensentur. Non quidem, antequam alter Ecclesiæ iudiciò hæresis est condemnatus; quia, ut quoad divortium crimina compensentur, utrumque crimen ex se divortii perpetui sufficientem causam esse, est necesse, per tradita à cit. Sanchez disp. 6. n. 3. tali autem casu perpetui divortii causa sufficiens solum adulterium, non etiam hæresis est; cum ista divortio causam antecedentiam solum præbeat ratione periculi perversionis; atque idcirco, hæreticò emendatò cesset. Sed, si hæresis sententia in ejus reum conjugem sit lata; hòc enim casu an hæresis cum adulterio carnali compensetur, dubitandi ratio est; quòd utrumque delictum fornicationis, unum carnalis, alterum spiritualis: & utrumque perpetui divortii sufficiens causa sit. Sed esto, adulterium & hæresis quoad hoc paria sint, disparia tamen & rationis omnino diversæ delicta sunt quoad alia; quia imprimis adulterio fides data homini violata & caro in aliam divisa est: hæresi autem violata est fides data Deo & vera ejus Religio contempta. Deinde hæresis crimen, licet multò gravius adulterio, minùs tamen, quàm istud, injuriosa est conjugi & matrimonio, quorum favore divortium ex adulterii causa est permiffum. Demum; quia divortium ex causa adulterii concessum directè & principaliter spectat favorem conjugis innocentis: concessum autem ex causa hæresis post condemnationem pœna est, principaliter vindictam
 Ccc 4 publi-

publicam & Ecclesiæ atque Religionis Catholica favorem spectans.

Quare adversus conjugem Catholicum adulterum, ex crimine hæresis ad divortium agentem, conjugii istius criminis condemnato ulli præsidio non est exceptio adulterii illi objecta. Hæretici etiam condemnati & Ecclesiæ jam reconciliati ex causa adulterii carnalis ad divortium agentis intentio excludi non potest ipsi opposita hæresis exceptione, ut cum *cit. Sanchez disp. 16. n. 3. rectè docent cit. Palao n. 8. & Perez n. 3.* Ratio est; quia ratio divortii ex utroque delicto concessi diversa, & ipsius divortii ex utroque concessi finis diversus est; cum principaliter, unum privatum, alterum publicum favorem spectet.

Neque has utriusque dubitationis resolutiones convellit, & adulterii atque hæreseos crimina quoad divortium compensari perluadet; quòd in materia Justitiæ duo ejusdem rationis debita sæpe compensentur: licet injuriæ, ex quibus debita orta sunt, diversæ, & compensationi obnoxia non sint; sic enim, si Titius Caio centum debeat ratione furti, & totidem Caius Titio debeat ratione illatæ ei atrocis injuriæ, debita compensantur: quantumvis injuriæ, ab utroque alteri illatæ, rationis sint diversæ. Non, inquam, ista compensationem quoad jus divortii persuadent; quia, re accuratius ponderatâ, inter duo ex diversis criminibus orta debita, & divortia ex diversis criminibus permittenda, latum est discrimen, cum; quia ex adulterii & hæresis criminibus orta divertendi jura rationis sunt diversæ, finisque & favores juxta dicta spectant diversos: tum verò; quia in debitis ex furto & injuria ortis aliquid tradendum est creditori; ac proinde casu, quò duo ejusdem quantitatis debitores & creditores sibi mutuò sunt, debita meritò com-

pensantur; ne creditores, si petant, quòd statim reddituri sunt, dolo agere videantur, *l. Dolo 8. pr. ff. de Doli except. & Reg. Dolo 59. in 6.* in divortio autem nihil alteri ab altero tradendum est, sed solummodo amittitur jus respiciens debitum & cohabitationem conjugalem, illasò manente jure innocentis, reum sibi reconciliare etiam invitum valentis, si velit: & si nolit ad reconciliationem & cum uterque ex diversa causa nocens est, etiam ad compensationem admittendam nullo Jure obligati ferre, sicut duo sponsi de futuro: quorum si à sponsalibus resiliendi justam causam uterque habeat; quòd v.g. alter fornicatus, alter lepræ morbò percussus sit, sine ulla compensatione à sponsalibus recedere uterque potest; quòd ex diversa rationis causis à sponsalibus recessus Jure permittitur utrique sit, *c. Quemadmodum 25. pr. de Jurejurando.*

Secundò, periculum gravis peccati, v.g. si maritus uxorem velit prostituere, latrocinii, veneficii &c. participem facere, *arg. e. in Idolatria, 28. q. 1.* quia Jure Naturali & Divino cuius permittitur est, perversionis animæ suæ & peccati periculum vitare, juxta illud Christi, *Si oculus tuus scandalizat te &c.* Matth. cap. 18. v. 9. quò locò ab Interpp. nomine *Oculi* quicumque nobis conjuncti, ut parentes, uxor, liberi, quando sunt causa ruinæ animæ, intelliguntur. Ita cum S. Thoma in 4. disp. 39. q. unic. art. 6. Innocentio & Panor. mit. in c. *Quæsit* cit. n. 2. & aliis observat *cit. Sanchez disp. 17. n. 5.*

Neque obstat, quòd c. *Quæsit* 2. uxori divortium propter furtum vel aliud crimen viri negetur: & disertè permittatur ob perversionem Fidei & periculum illius, ibi, *Nisi fidei suæ religionem corrumpere velit*; quia hoc regulare, non perpetuum

perpetuum est; cum enim periculum pertractionis in peccatum à coniuge in hæresin vel Apostasiam prolapsò regulariter: à latrone autem & aliis criminibus inquinato rarò impendat, ab hæretico & Apostata regulariter: ab eo autem, qui aliis flagitiis deditus est, divertere non licebit, nisi casu, quò probabile est periculum perversionis, ut cum Gaëta in *can. Ad limina*, 30. q. 1. §. 4. n. 235. & aliis rem hanc explicat Sanchez *disp. cit. n. 5.*

97. Dubium est, an gravis peccati periculum, ex cohabitatione cum coniuge imminens, divortii perpetui iusta causa sit; id enim affirmat Innocentius in *c. De illa 6. in fine*, ductus paritate cum hæresi: quam perpetui divortii causam esse, dictum planumque est ex *c. cit. & c. fin. de Convers. conjug.* Consentit ex parte Veracruæ *Specul. p. 3. art. 1. in fine, concl. 4.* probabile esse, asserens, ob inductionem, sicut in hæresin, sic & in alia crimina perpetuò divertere coniugi licitum Jure Naturæ & Divino: illicitum autem esse ob Ecclesiastici Juris prohibitionem, *c. Quæsitit cit.* Sed malè, cum; quia divertendi iuri, Naturali Divinove Jure concessio, Ecclesiam derogare voluisse: & si divortium Naturale aut Divinum Jus permiffum esse, voluit, potuisse, verisimile non est, ut *arg. can. Inferior 4. dist. 21. cum Soto in 4. dist. 36. q. unic. art. 1. rectè observat cit. Sanchez disp. 5. n. 23.* tum verò; quia Ecclesiasticus canon, quò periculum inductionis in peccatum perpetui divortii iustam causam esse, asseratur, non extat: & divortium, quod ex hæresis tanquam spiritualis adulterii causâ, *c. De illa & c. fin. cit.* permittitur, perpetuum non est, antequam in coniugem eius criminis sententia sit lata.

Quare eum, qui propter inductionem in peccatum à coniuge divertit, ad hunc respicientem serioque conversum,

ut peccandi periculum ab eo nullum amplius sit, recipiendum, redeundumve ad eum & matrimonium redintegrandum, cum Zabarella in *c. De illa cit. in fine, Sylvestro V. Matrimonium 9. n. 12.* & aliis meritò obligant Petr. Ledesma *de Matrim. q. 62. art. 5. ad 1.* Bellarmin. *Lib. 1. de Matrim. cap. 14. causa 2. & cit. Sanchez disp. 17. n. 14.*

Tertiò, sævitia aut furor mariti, v.g. consortem suam capitali odii persequentis, eiusque vitæ ferrò, venenò &c. infidiantis, mortem vel mutilationem serio minitantis, aut aliis modis crudeliter tractantis, ut colligitur ex *c. Ex iransmissa 8. & c. Literas 13. de Restit. Spoliat. & latè explicat cit. Sanchez disp. 18. tota.*

98. Quartò sævitia affinis & iusta divortii causa aliquando est valde molesta cohabitatio ex frequentia iurgiorum & rixarum, quas coniugum alterius inveterata & indomita improbitas solet excitare; quòd huiusmodi incommodorum metus sit gravis & in constantis animi hominem cadens, ut cum Henriquez *Lib. 11. cap. 17. n. 7.* observat Sanchez *disp. cit. n. 11.*

100. Dubium est, an divortio iustam causam uxori præbeant verbera, inflicta vel timenda à marito. Sunt enim Doctores, qui absolute id asserant &, qui inficiuntur extra casum, quò ex verberationis atrocitate mortis periculum timetur. Alii & melius dubitationem resolvunt ope distinctionis inter verberum inflictionem; vel enim ea levis ac moderata, vel gravis & excessiva est?

Si prius, divortii causa iusta nullatenus est; quòd, cum huiusmodi verberatio correctionem potius quam punitio nem spectet; atque idcirco ex iusta causa viro respectu uxoris permiffa sit, *can. Sicut 39. junctâ Glossâ V. Judicari, 7. q. 1.* non appareat, quâ ratione iustam divortii causam præbeat uxori, ut cum Tholosano

Lib. 9. Syntagmat. cap. 15. Petro Barbofa in Rubr. ff. Solutio matrim. p. 2. n. 31. & aliis advertit cit. Sanchez disp. 18. n. 16. idem asserens, etiam si levi ac moderatâ verberatione vir sine justa causa sit usus; quod ea neque virum arguat sævitia, neque iusti & in constantem animum cadentis metûs causam præbeat uxori.

101. Si posterior, & verberatio gravis atque excessiva est, altera distinctione opus est inter præteritam ac futuram; cum præteritam etiam atrocem verberationem, si ex insolitâ irâ & inopinatâ perturbationis motu processit, ejusque in posterum exercendâ probabilis timor non sit, justam divortii causam esse, cum *Barbofa n. 32. & aliis rectè negent Gutierrez Lib. 1. Q. Q. Canon. cap. 24. n. 9. Sanchez cit. n. 16. Laiman Lib. 5. tract. 10. p. 3. cap. 7. n. 17. & Palao Tract. 28. disp. 3. p. 6. §. 9. n. 7. quia ex unica & inopinata, etiam multum excessiva verberatione, sævitia legitime non probatur, ex mente Rolandi à Valle Tom. 3. Consil. 27. n. 12. & Riminaldi Vol. 2. consil. 147. n. 31. quod ea assiduitatem, aut saltem ad grave malum inferendum propensionem & proclivitatem quandam exposcere videatur.*

102. Futurâ autè, sive in posterum verisimiliter inferendâ ac timendâ gravi & præsertim atroci verberatione justam divortii causam uxori præberi, cum Tiraquello *Connub. l. 1. gloss. 1. n. 24. Covarruvia cit. cap. 7. §. 5. n. 1. & aliis, quos refert, laudatus Sanchez l. cit. defendit contra cit. Barbofam n. 34. verberationem, quæ probabile mortis periculum asserat, exposcentem. Sed malè, partim; quia verberatio gravis generatim justa causa repudiû habetur Jure Civili, l. Consensu 8. §. 2. in fine, C. de Repud. & Novell. 22. cap. 15. §. 1. ibi, *Aut, si flagellu super ea utatur; nam, ut cit. §. 2. dicitur, hujusmodi verbera ab ingenuis aliena sunt, & propria**

servorum, Glossa in can. Sicut & V. Judicari cit. partim verò; quia gravis & excessiva verberationis metus in constantis animi hominem cadit.

Dubium secundò est, an ob sævitiam uxoris divertere etiam valeat maritus; huic enim ob illius etiam in mortem machinantis sævitiam divortium non permissum, cum Glossa in c. *Quæsit 2. V. Vel alio volunt Hostiens. in c. Quæmadmodum 25. de Jurejurando in fine, & Ant. de Butrio in c. cit. §. Illud autem, in fine, eâ præcipuè persuasi ratione; quod Ecclesiastici canones, c. 1. *Ut lite non contest. c. Ex transmissa 8. & c. Literas 13. de Restitut. Spoliat. qui divortii ex sævitia causa meminere, de sola uxore, à viro sibi timente, loquantur: imò can. Quidquid, 32. q. 5. relatum Nicolai I. ad Consul. Bulgar. cap. 96. responsum sit, Quidquid mulier tua contra te cogitaverit aut fecerit, non est, exceptâ fornicationis causâ, rejicienda. Neque, ob sævitiam eam quoque rejiciendam, viròque divortium permissum, evincitur ex eo; quod maritus & uxor sint correlativa; ac proinde de illo dispositum ad istam, & vicissim porrigatur, arg. l. Unica C. de Indicta Vid. quia istius legis argumento locus non est contra apertam Juris definitionem: & cum non eadem ratio est correlativi utriusque, per tradita ab Everardo *Legal. arg. locò à Correlativu n. 8. non eadem autem ratio est mariti & uxoris; cum vir uxore, cujus est caput, can. Hac imago 13. & can. Cum caput 33. q. 5. non etiam ista virum coercere ac punire possit; quod viri potestati sit subjecta, can. Femina 30. q. 5. & can. Est ordo 12. Et. 33. q. 5.***

Sed meliori ratione etiam marito ab uxore, vitæ suæ insidias struente, si ab ea aliter se tueri nequeat, divortium cum Panormit. in c. 1. *hâc Rubr. n. 4. Joan. Andr. ibid. n. 3. Alex. de Nevo n. 4. Præposito*

posito in fine, Gaeta in can. Ad limina, 30. q. 1. §. 4. n. 235. & VV. aliis permittunt Covarruvias cit. §. 5. n. 2. Petr. Barbosa in Rubr. ff. Solutio matrim. p. 2. n. 23. cit. Ledesma q. 62. art. 1. dub. 4. Sanchez disp. 18. n. 8. & Palao Tract. 28. disp. 3. p. 6. §. 9. n. 6. ad finem. Ratio perspicua est, quia Jus naturale cuius concedit facultatem adversus vim injustam se tuendi, & mortis inferendæ periculum quovis modo declinandi aded; ut ipse etiam contractus matrimonialis ad cohabitationem cum vitæ discrimine ex illa, præsertim à malitiosa uxoris machinatione proveniente, conjunctam non obliget; quòd, ad eam aliter quàm salva proprii individui incolumitate se obligare voluisse, neuter conjux præsumatur, per tradita ad Rubr. de Conjug. Lepros. n. 6. Quæ ratio cum aquè militet pro conjuge utroque, sicut uxor, cum maritus, sic etiam iste, cum illa vitæ suæ insidias struit, & hæc aliter evitari non facile possunt, factò divortio suæ incolumitati prospicere valebit; ut adeo hòc quoque casu uxoris & mariti, tanquam correlativorum, æquiparatio procedat.

Neque hanc excludunt & resolutionem ullatenus infringunt allegati Juris textus, cum; quia solius uxoris ideo meminere; quòd viri in eam sævitia frequentior sit, quàm ejus in virum: verba autem legis, posita gratiâ frequentioris usus, ejus dispositionem non restringunt, secundum Glossam in Clement. 1. V. Præsidentes, de Rescript. Rebuffum de Nominat. q. 5. à n. 3. & Acolam in c. 1. de Testament. in 6. V. Si absque liberis, n. 20. tum verò; quia can. Quidquid cit. relatum Nicolai Papæ responsum non comprehendit casum, quò cohabitatio cum uxore conjuncta est cum probabili periculo vitæ; cum hanc adversus insidias quovis modo tueri permittat Jus Naturale, l. Ut vim 3. ff. de

J. & J. & I. Itaque 4. pr. ff. ad L. Aquil. cui derogare cum Papa nec voluerit, nec potuerit, can. cit. insertà exceptione causæ fornicationis ex aliis causis divortium duntaxat perpetuum excludetur: non, quòd ad certum incertumve v.g. gravis periculi durantis tempus sit, & permillum, liquet ex definitione S. Synodi Trident. can. 8. cit.

Dubium est tertio, an ob sævitiam eive affine incommodum conjugi divertere liceat propriâ autoritate. Non licere, sed Ecclesiasticæ autoritatis interventum necessarium esse, cum Covarr. cit. cap. 7. §. 6. n. 10. Pontio Lib. 9. de Matrim. cap. 23. n. 7. & aliis rectè monet Palao cit. p. 6. §. 9. arg. c. 1. c. Ex transmissa c. Literas cit. c. Porro 3. & c. Significasti 4. hæc Rubr. Ratio est; quia eò agitur de dissolutione juris & obligationis Sacramenti matrimonii, cujus tanquam Spiritualis causæ tractatio propria est iudicis Ecclesiastici, juxta dicta ad Rubr. præced. à n. 2. qui, si ejus causam esse legitimam, & uxori adversus viri sævitiam pigrioratiâ, fidejussoriâ aut, his deficientibus, juratoriâ cautione satis prospici non posse, perspexerit, ad divortii sententiam proceder. Unde

Dubium quartum oritur, an divortii sententiâ ob sævitiam latâ, conjugi divergenti licitus sit ingressus Religionis. Nocenti, à quo innocens divertit, sine istius consensu Religionis ingressû aut sacri Ordinis susceptionem non permissam, res est satis explorata; cum, is sævitiam deponere, eaque depositâ ad innocentis petitionem matrimonium redintegrare teneatur; quòd divortii sententia lata sit in ipsius odium & favorem innocentis, per tradita à Sanchez cit. n. 49. in fine, junctâ disp. 10. n. 3. & 10. Innocenti etiam, qui ex divortii sententia à sævo conjuge divertit, ad Religionem transitum Jure non permissum,

missum, inde evinci videtur; quod Juris textus transitum illum coniugi, eius thori consorti invitò, solum permittant ex causa fornicationis, *can. Sunt qui 10. can. Agarhosa 21. in fine, 27. q. 2. c. Constitutus 15. & c. Veniens 16. de Convers. conjug. &*; quod transitus ille & susceptio Ordinis sacri inducat ac supponat divortium perpetuum: cuius iusta causa sola coniugis fornicatio, *can. Quidquid cit. c. Ex parte 9. de Sponsal. & matrim. & Matth. cap. 19. v. 9.* non etiam sævitia est; cum, ista cessante, vel etiam sufficiente cautione de incolumitate à coniuge sæviente præstita, matrimonium sit redintegrandum, *citt. c. Ex transmissa & l. Litteras, in fine.*

107. At, licet hæc ratio admodum urgeat, locus tamen imò opus est distinctione; vel enim divortii sententia solum temporanea & ad certum incertumve tempus lata, vel omnino absoluta & perpetua est? Si prius &, quod sævitia ac furoris remittendi spes sit, sententia solum temporanea est, Religionis ingressus uti & sacri Ordinis assumptio divertenti procul dubiò permissa non est; cum propter rationem in eam rem deducam: tum verò; quia huiusmodi sententià conjugale jus non extinctum & omnino amissum, sed ejus tantum executio ad tempus suspensa est, Petr. Barbosa *cit. p. 2. n. 25. Sanchez cit. n. 49. & Perez disp. 57. de Matrim. s. 5. n. 9.*
108. Si posterius &, quod sævum conjugem non corrigendum & innocentis incolumitati ulla cautione satis prospici non posse iudex arbitratus sit, divortii sententia absoluta & perpetua ab eo lata est, conjugis, ab eo divertenti, transitum ad Religionem omnino licitum, cum Navarro *Manual. cap. 22. v. 22. §. Quid, & Barbosa p. cit. n. 26. sustinent Henriquez Lib. 12. cap. 5. n. 10. citt. Sanchez n. 49. Palao §. 9. n. 12. & Perez n. 9.* Ratio est;

quia jus conjugale, quod unicum ingressui obstat, tali casu cessat; quòd ratione sævitia, ullam correctionem istiusque spem non admittentis, cohabitatio cum perpetuo vitæ periculo conjuncta iudicetur; ut adeò huiusmodi divortium per accidens imitetur id, quod ex carnalis vel spiritalis fornicationis causa Ecclesiastici iudicis autoritate fuit institutum.

Neque posteriori huic resolutioni parti adversantur Divini atque Ecclesiastici Juris textus allegati; quia fornicatio perpetui divortii causa unica est per se & ex natura ipsius contractus matrimonialis; quòd sola ea fidei conjugali & matrimonii substantiæ repugnet; sævitia autem illius causa merè per accidens est ratione perpetui periculi, ex conjugum junius sævitia alteri imminenti, & divortii sententiæ in ejus pœnam lata; ut adeò, sicut fornicatio per se, ita sævitia per accidens tantum, & quod perpetua fore iudicata sit, extinguat jus conjugale fere, sicut contingit, quando conjugum unus ad conjugales actus perpetuò inhabilis redditur, ut rem hanc cum *citt. Bellarmino cap. 14. §. Dicendum, Maldonat. in Matth. cap. 5. v. 32. & Valentia cap. 6. explicat cit. Sanchez disp. 15. n. 2.*

Dubium quintò est, an ergo si, perpetuà divortii sententià ob sævitiam & in istius pœnam latà & innocente conjugis Religionem jam ingressò, sævitia ex eaque imminens periculum ita cesset, ut ei, qui iudiciò Ecclesiæ divertit, ex cohabitatione nihil mali timendum sit, matrimonium non sit redintegrandum. Quia in re redintegrationi locus non esse, tradunt Sanchez & Perez *citt. n. 9. & 49.* quia Religionis ingressus fuit legitimus & divortii sententià hoc ipsò; quòd sævi conjugis corrigendi spes non appareret, absolute lata; ut prospiceretur saluti innocentis, cui aliter consuli non posse videbatur. Unde,

Unde, sicut cum ex causa hæresis & in istius poenam, sic etiam cum ob sævitiam & in istius poenam lata divortii perpetui sententia est, locus non est matrimonii redintegrationi: quantumvis ille hæresin ejuret & ista sævitiam præter spem deponat.

110. Excipiendus tamen est casus, quò conjugis sævitia caruit culpâ; quòd pro-
 venerit ex furore, qui Medicorum aliorumque peritorum judicio nunquam remissurus & perpetuus fore credebatur; cum enim jure conjugali quis perpetuò privandus sine sua culpa non sit, divortii perpetui sententiæ locus vix est: & si talis lata, ejusque vigore Religionis professio edita jam fuisset, à conjugis furioso ad sanam mentem & tranquillitatem re-

deunte, is, qui judicio Ecclesiæ divertit, repeti possit, religionis ingressu & sacri Ordinis susceptione non obstante; quòd, cum Ecclesiam appareat fuisse deceptam, ejus sententia retractanda sit: sicut de sententia divortii, ex fornicationis causa lata, dictum est *Lib. 2. tit. 27. à n. 74.*

Quartò demum lepra vel alius morbus contagiosus & periculosus, juxta *c. 1. V. Si verò, de Conjug. Lepros. & ibi dicta à n. 6.* Ratio est; quia, hoc ipsò; quòd cuiusvis à natura concessum sit, grave malum corporis declinare, conjugii lex non obligat ad cohabitationem, cum gravi vitæ & salutis etiam corporalis periculo conjunctam, Laiman. *Lib. 5. Traçt. 10. p. 3. cap. 7. n. 16.*

TITVLVS XX.

De Donationibus inter Virum & Uxorem, & de Dote post Divortium restituenda.

IN Divortiorum causas in iudicium deductas incidere plerumque solent quæstiones de Dotis & propter nuptias Donationis restitutione, solutò matrimonio, faciendâ: quarum proinde & Donationum, quæ inter conjuges fiunt, Jus ad hanc Rubricam declaratur.

ARTICVLVS I.

De Valore & Firmitate Donationum inter Conjuges.

SUMMARIUM.

1. *Donatio alia fit Ob causam, alia magis Liberaliter:*
2. *Quarum hæc inter conjuges infirma est,*
3. *Jure saltem communi,*
4. *Eam, si donantem pauperiorem,*
5. *Et donarium locupletiore reddat, infirmante:*
6. *Idque etiam, cum donatio per personas intermedias,*
7. *Vel debitum remittendò,*
8. *Aut ante matrimonium inicum, fit:*
D d d
9. *Nisi*